

ПОДАТОК НА БАГАТСТВО: ДОСВІД І ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

У статті розглянуто економічний зміст податку на багатство та підстави щодо його запровадження. Визначено специфіку функціонування податку на багатство в умовах ринкової економіки. Досліджено найбільш важливі особливості функціонування податку на багатство у європейських країнах. Проаналізовано чинники, які впливають на стан і трансформацію податку на багатство в сучасних умовах.

An economical essence of the wealth tax and its introduction preconditions are considered. The specificity of functioning of wealth tax in a market economy is determined. The most important features of wealth tax functioning in European countries are investigated. The factors that affect the wealth tax status and its transformation in modern conditions are investigated.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Справляння податків – найбільш давня функція та водночас одна із головних передумов існування держави, розвитку суспільства на шляху до соціально-економічного розквіту. Важливим методом мобілізації доходів держави з моменту її появи виступило майнове оподаткування. Майнові податки належать до складу традиційних податкових платежів, які в достатній мірі відомі більшості сучасних держав. В якості джерела стягнення майнових податків постав найбільш вагомий об'єкт оподаткування – приватна власність громадян.

Сучасна актуальність проблем розвитку майнового оподаткування обумовлена явно вираженою необхідністю раціоналізації та оптимізації використання землі і створеною на ній інфраструктурою у формі певних майнових об'єктів (нерухомості) з метою забезпечення не лише фіскальної складової податкових процесів, але й можливості їх регулятивного впливу на розвиток економіки регіонів та населених пунктів. Питання майнового оподаткування має важливе значення у зв'язку з постійно мінливою податковою системою та необхідністю її розвитку і вдосконалення, підвищення її соціально-економічного й фіскального значення.

Світовий досвід оподаткування свідчить про те, що саме ця група податкових платежів має становити основу забезпечення фінансової самостійності та стійкості місцевих бюджетів, виступаючи гарантованим надійним джерелом фінансування повноважень органів місцевого самоуправління. Майно виступає найбільш стабільним об'єктом оподаткування, насамперед, завдяки властивості своєї стаціонарності. Майнове оподаткування наділене доволі значним фіскальним та регулятивним потенціалом, водночас володіючи всіма перевагами прямих податків, а при умові ефективного управління воно здатне сприяти суттєвому збільшенню обсягу доходів місцевих бюджетів.

Таким чином, система майнових податків є важливою компонентою у складі сучасних податкових систем як основної форми бюджетних доходів держави. Традиційно, майнові податки асоціюються з оподаткуванням нерухомості, становлячи базу та основне гарантоване джерело доходів бюджетів місцевого рівня, оскільки об'єкти нерухомості характеризуються постійним місцезнаходженням, а їх юрисдикція доволі легко фіксується. Тому, вони можуть ефективно використовуватись для розвитку інфраструктури в містах і виступати, водночас, механізмом відносного регулювання соціальної нерівності, пов'язаної з набуттям власності.

Податкова історія засвідчує, що майнові податки виступали первинною формою в системі особистого оподаткування. Цьому слугували декілька причин. Насамперед, майно (рухоме і нерухоме, а також земля) було єдиним на той час об'єктом, який міг зазнати з боку

держави податкового впливу. Адже недостатня розвиненість товарно-грошових відносин та домінування товарообмінних операцій призводили до того, що таких фінансово-економічних понять та категорій як дохід, прибуток, додана вартість тощо об'єктивно не існувало. До того ж, відсутність колективного виробництва як постійної відтворювальної структури в дійсності зумовлювало можливим оподаткування тільки громадян й виключно їх особистого реального майна. Певною мірою приріст майна можна ототожнити з доходом, який виникав внаслідок здійснення товарообмінних операцій.

Важливо зазначити, що рухоме та нерухоме майно, земля становили тільки частину приватної власності, оскільки до її складу належали також раби, золото, тварини домашнього сільськогосподарського призначення тощо. Так, ще у стародавній вавилонській державі в XIII ст. до н. е. стягнення майнових податків було закріплене юридично. Вони мали назву податі та відображали собою обов'язкові платежі з майна та сплачувались в натуральній або грошовій формі (золотом). Ці податі стягувались в царську казну та казну місцевої знаті. Зазвичай, розмір податі становив 10% від всього майна – сукупного обсягу власності. Податі сплачували вільні землевласники та ремісники. Отже, суб'єктом податі виступали громадяни – фізичні особи, а об'єктом – предмети власності в сукупному обсязі.

Наведений приклад не є єдиним. Зокрема, загальний податок на власність (general property tax) був введений з метою оподаткування землі в Афінах за часів правителя Солон близько 596 р. до н. е. (Солон – афінський державний діяч і законодавець, відомий завдяки зусиллям у законодавчих заходах проти політичного, економічного та морального занепаду в архаїчних Афінах; ці реформи відомі не тільки у короткостроковій перспективі, але й належать до створення основ для афінської демократії). В міру того, як зростало багатство в Греції в цей період, податок на землю був значно розширеним та мав відношення до інших форм власності (багатства). В 378 р. до н. е. в Афінах оподатковувались вже не тільки будівлі та земля, але й раби, худоба, меблі, гроші [1, с.23].

Надалі аналогічна система оподаткування власності була розвинута також в Римській імперії. У Європі вона до часів пізнього середньовіччя була однією з найголовніших форм оподаткування. В цілях оподаткування до складу бази нарахування податку належали земля, власність на земельних ділянках та грошова власність.

На цій підставі можна констатувати, що приватна власність з давніх часів відігравала значну роль. З економічної позиції приватна власність стимулює розвиток ринку і ринкових відносин, з соціальної точки зору – сприяє процесу суспільного прогресу через збільшення особистого достатку, з фіскального погляду – забезпечує створення об'єктів оподаткування й підвищення обсягу податкових надходжень в бюджет держави. Виходячи з історії генезису й розвитку оподаткування, можна побачити, що первинною вихідною формою справляння особистого податку виступало не роздільне майнове оподаткування, а справляння єдиного цілісного податку із загального обсягу приватної власності. Комплексна форма особистого податку зберігалась тривалий час, постійно модернізуючись та видозмінюючись. У процесі еволюції податків все більше виділялось роздільне майнове оподаткування на рівні окремих об'єктів власності, що доволі широко використовується сьогодні. Незважаючи на це, функціонує також і модифікована первинна форма оподаткування приватної власності в сукупному обсязі – податок на багатство. Це означає, що концепція впровадження єдиного комплексного податку знайшла своє практичне втілення з самого початку появи податкової справи і вдало реалізується в сучасних умовах. А податок на багатство цілком доводить свою спроможність. Тобто, він є податком з найбільш тривалою історією, перевіреною часом та практикою застосування. Податок на багатство переконливо засвідчує свою доцільність та підтверджує ринкову адекватність, суспільну прийнятність і фіскальну ефективність [2, с.69].

З фіскальної позиції, приватна власність – необхідний та вигідний для держави елемент ринкової економіки. Сам факт володіння певною власністю з давніх часів вважався ознакою заможності. Наявність певної нерухомості в особистому володінні й розпорядженні споконвіків виступала вагомою ознакою достатку, розкоші та багатства індивідуумів. Для таких осіб зажди ініціювалось застосування більш потужного податкового

навантаження. В кожному суспільстві завжди присутня категорія заможних осіб із значним обсягом достатку, спроможна сплачувати податок на багатство.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Особистий прибутковий податок – традиційно основна маса податкового навантаження на громадян. Однак, це тільки один із елементів податкового тягаря. Додатковою складовою податкового навантаження є майнові податки. Продовженням дохідно-майнового оподаткування виступає податок на багатство. Зазвичай, особистий прибутковий податок стягується на прогресивній основі в міру росту доходів громадян. Майнові податки стягуються за фактом володіння індивідуумами певними видами приватної власності. Податок на багатство справляється у вигляді комплексного податку із загального обсягу приватної власності, відображеної єдиним грошовим виразом.

За допомогою різних видів податків формується загальний рівень податкового тягаря для громадян. Кожний податок підвищує обсяг податкових зобов'язань. Особливо цьому сприяє наявність приватної власності у розпорядженні громадян, що зазвичай реалізується через систему майнового оподаткування. Кінцевим результатом максимізації обсягу податкових зобов'язань є податок на багатство. На цій основі акцентується увага на факті зростання рівня податкового навантаження [3, с.104–105]. Однією з причин посилення фіскальної ролі податків з приватної власності постало поступове зниження у процесі розвитку ставок з особистого прибуткового податку [4, с.10–12; 5, с.30–32]. Об'єктивною постала необхідність компенсації податкових надходжень при очевидному зниженні рівня мобілізації бюджетних доходів. Ефективним засобом вирішення цієї проблеми постало використання податку на багатство, поширення якого виявилось доволі масштабним особливо в західноєвропейських економічно розвинутих країнах [6, с.351–354; 7, с.10]. Деякі спроби застосування податку на багатство мали місце і в окремих нових країнах-членах Європейського Союзу [8, с.143–144].

Недостатність податкових доходів бюджету держави потребує такого ж відповідного і рівнозначного наповнення. Основною причиною цього виступає здебільшого фінансування бюджетних видатків держави на соціальні цілі в суспільстві [9, с.16–18]. Альтернативним варіантом заповнення фінансових прогалів в бюджеті є державні позики та боргове фінансування бюджету [10, с.77]. В сучасних умовах державний кредит є особливо вагомим методом мобілізації фінансових ресурсів держави, що водночас створює значні труднощі в погашенні державних позик та фінансуванні державного боргу [11, с.45–49]. Унаслідок цього, максимізація й оптимізація оподаткування завжди залишаються актуальними питаннями. Оскільки пріоритетним завданням у податковій політиці є стимулювання розвитку підприємництва, більша частина податкового навантаження перекладається на громадян і знаходиться у сфері особистого оподаткування [12, с.11–27]. Певною мірою посилюється податковий тягар у механізмі особистого прибуткового оподаткування. Разом з цим, пропагується ідея розширення майнового оподаткування, а також введення майнових податків і податку на багатство там, де вони ще не створені та не функціонують [13, с.242].

Необхідність посилення податкового тягаря для громадян мотивується ще деякими обставинами, які мають свою певну специфіку в межах Європейського Союзу. Це, зокрема: 1) фіскальна децентралізація та необхідність забезпечення податкових надходжень на регіональному та місцевому рівнях; 2) спільний бюджет Європейського Союзу [14, с.17–19, 238–247]. Питання регіонального соціально-економічного розвитку та його фінансового забезпечення є доволі актуальним у ринково розвинених країнах. Зазвичай, до податкових надходжень регіональних та місцевих бюджетів належать майнові податки і, в тому числі, відповідно – податок на багатство. Це як розширює фінансову базу місцевих бюджетів, забезпечує їх незалежність і сприяє фінансовій маневреності, так і знижує потребу значного перерозподілу фінансових ресурсів у рамках бюджетної системи, зменшуючи навантаження на бюджет держави і державні фінанси в цілому. Спільний бюджет Європейського Союзу також відіграє важливу роль у податкових процесах і тенденціях політики оподаткування. Певна частина податкових надходжень відраховується кожною країною в бюджет Європейського Союзу, а це знову ж таки вимагає додаткових фінансових

надходжень і спонукає державу до пошуку додаткових альтернативних джерел мобілізації податкових надходжень та нових форм оподаткування [15, с.277]. Одна із них – податок на багатство.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. У світі вже давно сформувалась та функціонує ефективна система майнового оподаткування. В кожній країні вона має власну специфіку. Зазвичай, в основі майнового оподаткування – податки на нерухомість як основи приватної власності громадян. З-поміж загальної сукупності приватної власності – рухомого і нерухомого майна – можуть виділятися окремі об'єкти, для яких висуваються особливі фіскальні вимоги та для яких призначені спеціальні податки – на розкіш. Однак, система майнового оподаткування в розрізі справляння окремих різновидів податків неправомірно ототожнюється з податком на багатство. Оскільки паралельно можуть існувати квартирний податок, система майнових податків на різну нерухомість, податок на землю тощо, а також – податки на розкіш, і особливо – податок на багатство. Тобто, для всіх об'єктів оподаткування, залежно від їх кваліфікації, існують відповідні різновиди податків.

В сучасних умовах податок практично на будь-який об'єкт приватної власності не зовсім логічно та раціонально інтерпретується як податок на багатство. Ще одним суттєвим помилковим припущенням варто вважати неправомірне ототожнення з податком на багатство додатковий податок (sur-tax) на доходи (sur-income), оскільки він стягується як пряме логічне продовження особистого прибуткового податку. В окремих джерелах зазначається, що оподаткування доходів є схожим на податок на багатство в декількох аспектах, зокрема: 1) обидва – прямі податки; 2) податок на багатство часто розглядається як доповнення до особистого прибуткового оподаткування [16, с.170]. Це припущення можна як прийняти, так і заперечити. Тут необхідно виходити з бази оподаткування та джерела сплати податку. Зазвичай, джерелом сплати особистого прибуткового податку є безпосередньо дохід, який також є джерелом сплати і податків з власності. Податок на багатство, з точки зору формування об'єкта оподаткування – продовження майнового оподаткування, а з точки зору фінансування податку – продовження особистого прибуткового податку (аналогічно майновому оподаткуванню). В цілому, податок на багатство входить до загальної системи особистого оподаткування і набуває форми логічного продовження дохідно-майнового оподаткування. Тому, жодним чином податок на багатство не можна прирівнювати як до особистого прибуткового податку, так і до майнового оподаткування, майно (рухоме та нерухоме) є тільки частиною формування податкової бази з податку на багатство.

Отже, податок на багатство – окремий елемент податкової системи. Його введення має власні специфічні передумови, обґрунтування й цілі. Механізм функціонування податку на багатство володіє своїми особливостями, що й виділяє його з-поміж інших типових податків у групі податків з власності.

Постановка завдання. Мета статті полягає в концептуалізації суті податку на багатство як особливої, унікальної форми комплексного фіску на приватну власність в сукупному обсязі, висвітленні його основних ознак та особливостей справляння.

Ефективність функціонування податку на багатство перевірена часом та підтверджена в багатьох країнах світу, особливо в західноєвропейських, де він зарекомендував себе як повноцінний фіскальний інститут держави. Ціль дослідження полягає в розкритті специфіки функціонування податку на багатство в західноєвропейських країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багатство є багатоаспектним поняттям. Сфера його функціонального використання доволі широка, у тому числі, й на рівні громадян. Особисте багатство індивідуума складається не виключно з майна, а з власності в сукупному обсязі. У цій ситуації багатство втрачає свій абстрактний характер і набуває чітко вираженої персоніфікованої форми, що дозволяє визначити його як об'єкт оподаткування. Це дозволяє констатувати податок на багатство як самостійну фіскальну категорію.

Податок на багатство стягується з власності громадян. Економічний зміст податку на багатство передбачає не стільки високий рівень доходів індивідуума, скільки ґрунтується на

володінні значним обсягом різної власності (майном – рухомим чи нерухомим, інвестиціями – реальними, нематеріальними тощо); комплексно це набуває грошової оцінки та стає цілісним об'єктом оподаткування [17, с.256–257].

Сутність податку на багатство розкривається за допомогою тієї вагомої обставини, що індивідуум досягає досить високого рівня фінансово-майнового становища, що дає державні потенційну можливість його вводити та мобілізувати додаткові кошти в бюджет. Очевидно, що податок на багатство – додатковий тягар для заможних громадян у контексті особистого дохідно-майнового оподаткування. Водночас, доходи громадян мають опосередковане відношення до податку на багатство, оскільки вони фактично не є частиною об'єкта оподаткування через ту причину, що не включаються як окремий елемент в оподатковувану базу нарахування податку, а виступають лише джерелом фінансування податку на багатство при його сплаті.

Головними ознаками, які принципово відрізняють податок на багатство від інших податків, є: 1) платники – громадяни; 2) стягнення відбувається в контексті особистого оподаткування; 3) виступає як логічне продовження майнового оподаткування; 4) справляння здійснюється як правило (аналогічно особистому прибутковому податку та майновим податкам в більшості країн світу) також на прогресивній основі; 5) накладається на сукупний обсяг власності [18, с.90–91].

Первинний елемент для ініціювання податку на багатство – об'єкт оподаткування, що визначається як «чиста вартість активів» (сукупні активи за мінусом зобов'язань). Тобто, для обчислення об'єкта оподаткування в податкову базу враховуються не окремі види приватної власності, а їх загальний обсяг. Оподатковувана база для нарахування податку на багатство може бути забезпечена за рахунок лише об'єктів майна (рухомого та нерухомого). Однак, як переконує зарубіжний досвід і практика, фінансово-грошові вкладення також можуть становити значний обсяг достатку індивідуума й виступають обов'язковою компонентою оподаткованої бази для обчислення податку на багатство.

Податок на багатство справляється у контексті особистого дохідно-майнового оподаткування, проте виступає окремим фіскальним інститутом в групі податків на власність. Досвід використання податку на багатство є доволі тривалим. Особливо його популярність та практика проявились в країнах Західної Європи.

Податок на багатство належить до групи податків з власності, які також задіяні в механізм перерозподілу валового внутрішнього продукту країни. На відміну від інших груп, податки з власності не становлять масштабних перерозподільних пропорцій. Тільки в деяких країнах їх величина є більш-менш вагомою – Бельгія, Франція, Велика Британія (табл. 1).

Таблиця 1

Податки на власність в країнах Європи, % ВВП [19]

Країна	1965	1975	1985	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Австрія	1,3	1,1	1,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Бельгія	1,2	1,2	1,2	1,7	2,1	2,1	2,3	3,1	3,1	3,0	3,1	3,2
Велика Британія	4,4	4,4	4,4	3,4	4,2	4,3	4,5	4,5	4,2	4,2	4,2	4,2
Данія	2,4	2,3	2,0	1,7	1,6	1,9	1,9	1,9	2,0	1,9	1,9	1,9
Ірландія	3,8	2,8	1,4	1,4	1,7	2,4	2,9	2,5	1,9	1,6	1,7	1,9
Ісландія	1,0	1,5	2,1	2,8	2,9	2,7	2,2	2,5	2,2	2,2	2,5	2,4
Іспанія	0,9	1,2	1,6	1,8	2,2	3,1	3,2	3,0	2,3	2,0	2,1	1,9
Італія	1,8	0,8	0,8	2,3	1,9	2,0	2,1	2,1	1,8	2,7	2,1	2,2
Люксембург	1,7	1,7	2,2	2,6	4,1	3,2	3,3	3,5	2,8	2,6	2,7	2,6
Нідерланди	1,4	1,0	1,5	1,7	2,1	2,0	1,8	1,8	1,7	1,5	1,5	1,3
Німеччина	1,8	1,3	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,9
Норвегія	0,9	0,9	0,8	1,2	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Португалія	0,8	0,5	0,5	0,9	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1	1,0
Фінляндія	1,2	0,7	1,1	1,0	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1
Франція	1,5	1,8	2,5	2,9	3,0	3,4	3,5	3,5	3,3	3,4	3,7	3,7
Швейцарія	1,7	1,9	2,3	2,1	2,6	2,3	2,4	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0
Швеція	0,6	0,5	1,1	1,3	1,8	1,4	1,4	1,2	1,1	1,1	1,1	1,0

Ефективність податків на власність реалізується зі своїми особливостями, і в кожній країні по-різному. З фіскальної точки зору, податки на власність є доволі ефективними. Це забезпечується за допомогою властивих податкам на власність ознак.

Очевидні переваги податків з власності проявляються в такому: 1) загальність оподаткування; 2) сталість надходжень; 3) незначні можливості для ухилення від сплати податків, приховування об'єктів оподаткування чи податкової бази; 4) простота стягнення.

Зазвичай, в системі податків на власність податок на багатство гармонійно співіснує з майновими податками. Широка система майнового оподаткування традиційно є функціональною в більшості європейських країн. Однак, не всі країни використовують податок на багатство як різновид податків з власності. Наприклад, Велика Британія має найвищий рівень майнового оподаткування, хоча й не застосовує податок на багатство. В цілому ж, європейські країни, які мають розгалужені системи майнового оподаткування, здатні мобілізувати значні обсяги фінансових ресурсів у бюджетах (табл. 2).

Таблиця 2

Податки на власність в країнах Європи, % загального обсягу податків [19]

Країна	1965	1975	1985	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Австрія	4,0	3,1	2,4	1,5	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,2
Бельгія	3,7	3,2	2,8	3,8	4,7	4,8	5,1	7,2	7,1	7,0	7,2	7,3
Велика Британія	14,5	12,7	12,0	10,0	11,6	12,0	12,3	12,6	11,7	12,2	12,1	11,6
Данія	8,0	6,1	4,3	3,5	3,2	3,7	3,8	3,8	4,1	4,0	4,0	4,1
Ірландія	15,1	9,7	4,0	4,5	5,6	7,9	9,0	8,2	6,4	5,9	6,0	6,8
Ісландія	4,0	5,1	7,3	9,1	7,9	6,5	5,3	6,1	6,1	6,5	7,0	6,7
Іспанія	6,4	6,3	5,9	5,5	6,3	8,6	8,8	8,1	7,0	6,6	6,4	6,0
Італія	7,2	3,3	2,5	5,6	4,6	5,0	5,0	4,9	4,3	6,2	4,8	5,2
Люксембург	6,2	5,2	5,6	7,0	10,6	8,5	9,3	9,7	7,5	6,7	7,2	7,1
Нідерланди	4,4	2,4	3,5	4,1	5,3	5,3	4,7	4,7	4,2	3,9	3,8	3,3
Німеччина	5,8	3,9	3,0	2,8	2,3	2,5	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3	2,4
Норвегія	3,1	2,3	1,9	2,8	2,3	2,6	2,7	2,8	2,8	2,9	2,8	2,9
Португалія	5,0	2,5	1,9	3,2	3,7	3,5	3,6	4,2	3,8	3,7	3,6	3,2
Фінляндія	4,0	1,9	2,7	2,2	2,4	2,7	2,5	2,6	2,6	2,6	2,7	2,6
Франція	4,3	5,1	5,8	6,6	6,9	7,8	7,9	7,9	7,7	8,0	8,5	8,5
Швейцарія	9,9	8,0	9,3	7,8	9,0	8,0	8,0	7,9	7,4	7,4	7,4	7,1
Швеція	1,8	1,1	2,3	2,7	3,4	3,0	3,0	2,4	2,3	2,4	2,4	2,4

Податок на багатство сьогодні використовується в багатьох країнах Західної Європи: Ісландії, Іспанії, Нідерландах, Норвегії, Франції, Швейцарії. Податок на багатство також стягувався в Греції і Ліхтенштейні. Водночас, чимало країн Західної Європи здійснили ліквідацію податку на багатство. В 1997 р. податок на багатство був скасований в Австрії і Данії, в 2005 р. – в Люксембурзі та Фінляндії, в 2007 р. – у Швеції (введений в 1947 р.). Хоча тенденція 1990–2000-х рр. засвідчує факт масової ліквідації податку на багатство, проте, починаючи з 2010 р., у західноєвропейських країнах активізувались процеси відновлення чи введення податку на багатство. В деяких країнах податок на багатство вже поновлено: в 2010 р. – в Ісландії (скасований – в 2005 р.), в 2011 р. – в Іспанії (скасований – в 2008 р.), також його відновлення передбачалось в Німеччині – в 2014 р. (скасований – в 1997 р.).

Фіскальна ефективність податку на багатство реалізується по-своєму. Насамперед, варто зазначити, що платників тут значно менше, ніж при сплаті будь-якого іншого податку. Платниками податку на багатство виступають лише заможні громадяни з високим рівнем забезпечення добробуту, які володіють вагомим обсягом приватної власності. Особа стає платником податку на багатство, коли її фінансово-майновий стан досягає доволі високої поділки (наприклад, у Франції – 800 тис. євро, в Іспанії – 700 тис. євро). Важливим елементом у цій ситуації є не висока ставка податку, а розмір об'єкта оподаткування. Складових частин бази нарахування податку на багатство може бути багато, однак головне – їх вартість. Звісно, що в суспільстві осіб заможної категорії об'єктивно

багато бути не може. Тому, ефективність податку на багатство з фіскальної позиції вдало компенсується значним розміром об'єкта оподаткування замість широкого кола платників податку. Також, можна порівняти рівень ефективності податку на багатство з майновими податками та податками на розкіш. Майнові податки є первинною формою фіскальних стягнень з населення на користь держави. Їх переваги є доволі вагомими: значна кількість платників податків та об'єктів оподаткування. Для кожного виду майна використовуються відповідні податки. Фіскальна ефективність податків на розкіш реалізується за рахунок високих ставок для деякого обмеженого виду майнових об'єктів (рухоме і нерухоме майно). Ставки податку на багатство є низькими.

Активні процеси впровадження податку на багатство розпочались у Європі в 1970-х рр. Спершу податок на багатство було введено в Ірландії в 1975 р. з порогом власності на рівні близько £ 100 тис. (ірландських фунтів). Проіснував податок на багатство в Ірландії лише декілька років і в 1977 р. він був скасований [20, с.670–692]. Сьогодні в Ірландії існує інша форма оподаткування власності (багатства) – capital acquisitions tax.

В Іспанії податок на багатство було запроваджено в 1978 р. [21, с.7–8]. Першочергово він мав назву Impuesto Extraordinario sobre el Patrimonio de las Personas Físicas, а з 1991 р. – Impuesto sobre el Patrimonio [22, с.381–388]. Податковий поріг власності до призупинення податку на багатство в 2007 р. не був значним і становив всього 106 тис. євро. Не функціонував податок на багатство в Іспанії лише три роки: в 2008–2010 рр. З 2011 р. податок на багатство став знову активним, але істотно модифікованим і модернізованим. Загальний обсяг неоподатковуваної власності становить 1 млн. євро (індивідуальне вирахування та знижка на основне житло). Максимальна ставка податку на багатство становить 2,5% [23, с.756–763].

У Франції податок на багатство – Impôt de solidarité sur la fortune – існує з 1982 р. На відміну від інших країн, податок на багатство у Франції щорічно переглядається з метою коригування ставок та об'єктів оподаткування. Максимальна ставка податку на багатство становить 1,5% [24, с.257]. У Норвегії податок на багатство має вагоме фіскальне значення – 50% загального обсягу податків на власність. Податок стягується за єдиною ставкою – 1,1%, але відносно незначний рівень неоподаткованого мінімуму автоматично обумовлює досить велику кількість його платників. Величина фінансово-майнового достатку становить у Норвегії 103 тис. євро (870 тис. норвезьких крон).

Специфічна модель податку на багатство введена в Італії в 2011 р.: податок один, але стягується з нерухомості та фінансових активів порізно. Податок на нерухомість складає 0,76% ринкової вартості придбання майна. Податок не застосовується для розміщених на території Італії фінансових активів: він має відношення до італійських резидентів й накладається на їх фінансові активи, що знаходяться за кордоном; в 2011–2012 рр. розмір податку становив 0,1%, з 2013 р. – 0,15%.

Висновки і перспективи подальших розробок. Податок на багатство – актуальна тема сучасних податкових реформ. Багато країн все ж таки схильні до введення податку на багатство через його фіскальні вигоди. Безумовно, що в суспільстві осіб заможної категорії об'єктивно багато бути не може. Однак, заможний прошарок з вагомим фінансово-майновим достатком є доволі значним. Отже, теоретично податок на багатство може бути введений у будь-якій країні, що залежить від фіскальних позицій держави.

Список використаної літератури

1. Lymer A. The international taxation system / A. Lymer, J. Hasseldine. – Boston: Kluwer Academic Publishers, 2002. – XIII. – 319 p.
2. Свердан М. М. Налог на богатство – универсальная форма налогообложения частной собственности / М. М. Свердан // Экономика, управление, финансы: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Пермь, февраль 2014 г.). – Пермь: Меркурий, 2014. – С. 67–77.
3. Tanzi V. Government versus markets: the changing economic role of the state / V. Tanzi. – New York: Cambridge University Press, 2011. – XIII. – 376 p.

4. Armingeon K. The OECD and European welfare states / K. Armingeon, M. Beyeler. – Cheltenham; Northampton: Edward Elgar, 2004. – XI. – 253 p.
5. James S. The economics of taxation / S. James, C. Nobes. – Oxford: P. Allan, 1978. – X, 310 p.
6. Atkinson A. B. Economics for the new Europe: proceedings of a conference held by the International Economic Association in Venice, Italy, November 1990 / A. B. Atkinson, R. Brunetta. – Houndmills: Macmillan in association with the International Economic Association, 1991. – XXXI. – 417 p.
7. Bernardi L. Tax systems and tax reforms in Europe / L. Bernardi, P. Profeta; foreword by Vito Tanzi. – London; New York: Routledge, 2004. – XXVIII. – 305 p.
8. Bernardi L. Tax systems and tax reforms in new EU members / L. Bernardi, Mark W. S. Chandler and Luca Gandullia; forward by V. Tanzi. – London; New York: Routledge, 2005. – XXV. – 258 p.
9. Häusermann S. The politics of Welfare State Reform in Continental Europe: modernization in hard times / S. Häusermann. – Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2010. – XVII. – 276 p.
10. Hallerberg M. Fiscal governance in Europe / M. Hallerberg, R. Rainer Strauch, Jürgen von Hagen. – Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2009. – X. – 230 p.
11. OECD Economic Surveys: Euro Area 2012. – Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2012. – 83 p.
12. Messere K. The tax system in industrialized countries / K. Messere. – Oxford; New York: Oxford University Press, 1998. – XIX. – 430 p.
13. Huffschnid J. Economic policy for a social Europe: a critique of neo-liberalism and proposals for alternatives / J. Huffschnid. – Houndmills, Basingstoke, Hampshire; New York: Palgrave Macmillan, 2005. – XVII. – 308 p.
14. European Union public finance; 4th ed. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. – 427 p.
15. Grahl J. Global finance and social Europe / J. Grahl. – Cheltenham; Northampton: Edward Elgar, 2009. – XXI. – 317 p.
16. Andersson K. National Tax Policy in Europe: To Be or Not to Be? / K. Andersson, E. Eberhartinger, Lars Oxelheim. – Berlin: Heidelberg Springer 2007. – XIII. – 255 p.
17. Свєрдан М. М. Податок на багатство – ознака заможного суспільства та передумова утвердження статусу фіскальної держави / М. М. Свєрдан // Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: шляхи та засоби побудови: Матеріали всеукраїнських наукових економічних читань з міжнародною участю. – Миколаїв: НУК, 2011. – С. 255–261.
18. Свєрдан М. М. Налог на богатство – фискальный инструмент государства в достижении социальной справедливости налогообложения / М. М. Свєрдан // Экономика, социология, право: новые вызовы и перспективы: Материалы научно-практической конференции 27–28 июня 2011 г. – Москва. – 2011. – С. 89–92.
19. Revenue Statistics 1965–2012 [Electronic source]. – Paris: OECD, 2013. – Access: www.oecd.org.
20. Ferriter D. The transformation of Ireland: 1900–2000 / D. Ferriter. – London: Profile Books, 2004. – XI. – 884 p.
21. Breña Cruz F. A. Impuesto extraordinario sobre el patrimonio de las personas físicas / Fernando A. Breña Cruz. – Madrid: Ministerio de Hacienda, Servicio de Publicaciones, 1982. – 406 p.
22. Alarcón García G. Manual del sistema fiscal español / Gloria Alarcón García. – Madrid: Thomson-Paraninfo, 2005. – xxix. – 543 p.
23. Fernández de Soto Blass M. L. Suma fiscal: teoría, práctica, fórmulas y esquemas del sistema tributario español / María Luisa Fernández de Soto Blass. – Madrid: Dykinson, 2011. – 853 p.
24. La Fiscalité française 2014: Fiscalité des entreprises – Fiscalité des particuliers / par Béatrice et Francis Grandguillot. – Paris: Gualino Editeur, 2014. – 276 p.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2014.